

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

**Програма
та дидактично-методичні матеріали науково-педагогічної
(виробничої) практики**

Освітня програма «Середня освіта (Фізична культура)»
другого (магістерського) рівня
Спеціальність 014 Середня освіта (Фізична культура)
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
теорії та методики фізичної культури
Протокол № 1 від “30” серпня 2021 р.

м. Івано-Франківськ
2021

Пояснювальна записка

Педагогічна практика студентів, які навчаються за спеціальністю 014- (середня освіта. Фізична культура) проводиться на другому курсі тривалістю 6 тижнів. Практика здійснюється у закладах середньої освіти (ЗСО) та закладах перед вищої фахової освіти (ЗПФО) м. Івано-Франківська. Практиканти працюють на посаді вчителя/викладача фізичної культури під керівництвом фахового керівника університету та вчителя/викладача-методиста від бази практики.

До керівництва практикою залучаються досвідчені викладачі кафедр факультету.

I. Мета, завдання, компетентності та програмні результати практики

Метою практики є формування у студентів організаторських умінь, навичок безпосереднього проведення навчальних уроків/занять з фізичної культури, як основної форми організації фізичної культури учнів/студентів, спортивних секцій, туристичних походів, спортивних змагань, козацьких забав, елементарних навичок науково-дослідної роботи, уточнення і поглиблення професійних інтересів майбутніх педагогів.

Завданнями практики є:

1. Формування у студентів системи педагогічно-професійних знань, умінь, навичок, необхідних для виконання функціональних обов'язків вчителя/викладача фізичної культури ЗСО та ЗПФО.
2. Формування вміння вибирати засоби і методи для вирішення освітніх, оздоровчих і виховних завдань в умовах різних форм фізичної культури учнівської/студентської молоді.
3. Навчити студентів використовувати дослідницькі методи з вивчення фізичного розвитку, оцінки функціонального стану, термінових адаптаційних реакцій організму на фізичне навантаження, збирати емпіричний матеріал для написання кваліфікаційних робіт.
4. Засвоєння технології планування роботи кафедр фізичної культури.
5. Ознайомлення з діяльністю спортивних клубів.

Компетентності:

Інтегральна компетентність - здатність компетентно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері освіти, зокрема, фізичної культури або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю педагогічних умов та вимог організації освітнього процесу.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-2 Здатність діяти в нестандартних ситуаціях, адаптуватися до нових ситуацій, нести соціальну і етичну відповідальність за прийняті рішення

ЗК-3 Здатність до саморозвитку, самореалізації, використання творчого потенціалу, постійного підвищення особистого рівня кваліфікації

ЗК-5 Здатність оцінювати якість результатів діяльності

ЗК-6 Здатність приймати нестандартні рішення та вирішувати проблемні ситуації

ЗК-7 Готовність особистим прикладом позитивно впливати на оточуючих з точки зору дотримання норм і рекомендацій здорового способу життя

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК-2 Здатність застосовувати в педагогічній діяльності актуальні технології, організаційні форми, методи, прийоми і засоби навчання і виховання з метою підвищення якості освітнього процесу з

фізичної культури

ФК-3 Здатність здійснювати навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності з урахуванням новітніх досягнень педагогічної науки і практики фізичної культури

ФК-4 Здатність застосовувати в освітньому процесі технології педагогічного контролю результатів навчання і виховання, інтерпретувати результати і вносити корективи в організацію освітньої діяльності і в підвищення результативності освітнього процесу з фізичної культури

ФК-5 Здатність налагоджувати зв'язки з особами, залученими до педагогічного, рекреаційно-оздоровчого та організаційно-управлінського процесів, з метою підвищення його ефективності

ФК-6 Здатність вносити корективи в робочу програму, план вивчення навчального курсу, дисципліни (модуля), освітні технології, власну професійну діяльність на підставі аналізу процесів і результатів

ФК-8 Здатність до формування в учнів (студентів) ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків

ФК-10 Здатність розробляти програми і методичну документацію у сфері фізичної культури з врахуванням соціальних, морфо-функціональних, психологічних особливостей контингенту різного віку і статі, осіб з особливими потребами

ФК-13 Здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці

ФК-14 Здатність виконувати наукові дослідження, з використанням сучасних інформаційних технологій і застосовувати їх результати для підвищення ефективності педагогічної, рекреаційно-оздоровчої, культурно-просвітницької та організаційно-управлінської діяльності в сфері фізичної культури

ФК-17 Здатність направляти всі види своєї професійної діяльності на пропаганду здорового способу життя різних груп населення, на формування фізичної культури особистості, як комплексної, цілеспрямованої системи на основі міждисциплінарного підходу

Програмні результати навчання:

ПРН-1 Знати та розуміти закони та методи міжособистісних комунікацій, норми толерантності, ділових комунікацій у професійній сфері, ефективної праці в колективі, адаптивності

ПРН-2 Знати базові основи психології, педагогіки та розуміє загальні закономірності розвитку особистості, прояви особистісних якостей, вікові особливості учнів старшої школи, студентів та інших груп населення

ПРН-3 Знати психолого-педагогічні основи організації освітнього процесу у закладах загальної середньої та вищої освіти, нормативно-правове забезпечення професійної діяльності у фізичній культурі

ПРН-4 Знати та розуміти принципи, сучасні методи, основні методичні прийоми, форми організації навчання фізичній культурі в закладах загальної середньої освіти (рівень старшої школи) та у закладах вищої освіти.

ПРН-5 Знати сутність та зміст сучасних технологій навчання у старшій і вищій школах, у тому числі дистанційної освіти.

ПРН-6 Розуміти застосування дидактичних інструментів та технологій навчання з метою формування та контролю результатів навчання і виховання, моніторингу і оцінювання фізичного стану учнівської та студентської молоді, інших груп населення

ПРН-8 Вміти застосовувати сучасні методики та технології організації освітньої діяльності, діагностики та оцінювання якості освітнього процесу в сфері фізичної культури та вносити в нього відповідні корективи

ПРН-9 Вміти розробляти і реалізувати методики, технології і прийоми навчання, аналізувати

результати процесу їх використання в організаціях, що здійснюють освітню діяльність, в тому числі в умовах інклюзії

ПРН-10 Вміти розробляти навчальну документацію та методичні посібники з дисциплін галузі фізичної культури відповідно до специфіки навчального закладу і контингенту

ПРН-12 Вміти надавати консультації з практичних питань організації здорового способу життя, розвитку фізичних якостей, вивчення та вдосконалення життєво важливих рухових навичок та навичок самоконтролю, загартування

ПРН-14 Вміти забезпечувати охорону життя і здоров'я учнівської та студентської молоді у навчально-виховному процесі та позашкільній діяльності

ПРН-15 Вміти планувати та проводити наукові дослідження з використанням сучасних інформаційних технологій і застосовувати їх результати для підвищення ефективності професійної діяльності

Формування суджень ПРН-16 Вміти формувати освітнє середовище і використовувати професійні знання і вміння в реалізації завдань інноваційної освітньої політики у фізичній культурі

ПРН-17 Вміти використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології і засоби масової інформації для вирішення культурно-просвітницьких завдань у фізичній культурі

ПРН-18 Вміти використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності; застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності

ПРН-20 Розуміти важливість навчання упродовж життя і вдосконалення своєї набутої під час навчання кваліфікації

II. Зміст практики

1. Ознайомлення з ЗСО/ЗПФО, режимом його роботи.
2. Ознайомлення з обов'язками і роботою вчителя/викладача фізичної культури, з перспективним планом та іншими документами планування навчальної діяльності та спортивно-масових заходів.
3. Складання календарного плану на весь період педагогічної практики.
4. Підготовка та проведення всіх форм фізичної культури учнів/студентів (навчальних уроків/занять: теоретичні уроки/заняття, практичні, індивідуальне заняття, он-лайн уроки/заняття (ситуативно)).
5. Ознайомлення з функціями та обов'язками наставника академічної групи/класу.
6. Проведення навчальних уроків/занять з фізичної культури зі учнями/студентами, учнями/студентами, які віднесені до спеціальної медичної групи.
7. Дослідження фізичного розвитку та фізичної працездатності учнів/студентів і розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації процесу фізичної культури.
8. Студентам-практикантам суворо виконувати встановлені на базі практики правила охорони праці і протипожежної безпеки. Пройти вступний інструктаж і на кожному конкретному робочому місці.

Зміст навчальних завдань практики

н/п	Завдання	Звітна документація
	1. Ознайомлення з об'єктом практики	
1.1	Зустріч і бесіда з завідуючим кафедрою фізичної культури, Ознайомлення з спортивними традиціями ЗСО та ЗПФО, основними формами роботи з фізичної підготовленості учнівської/студентської молоді	Записи у щоденнику
1.2.	Ознайомлення із спортивними спорудами та їх можливостями щодо забезпечення реалізації програми фізичної культури учнів/студентів	Записи у щоденнику
1.3.	Засвоєння змісту основних нормативно-правових документів, що регламентують організацію фізичної культури і масового спорту у ЗСО та ЗПФО.	Короткий конспект
1.4	Ознайомитись з структурою кафедри фізичної культури та функціональними обов'язками її працівників	Записи у щоденнику
	2. Організаційна робота	
2.1.	Вивчити та проаналізувати систему планування роботи з фізичної культури та масового спорту у ЗСО та ЗПФО	Нотатки
2.2.	Ознайомитись з планом роботи кафедри, планом кафедральних засідань і спортивного клубу	Записати у щоденник
2.3.	Брати участь у засіданнях	
2.4.	Взяти участь у підготовці та проведенні масових оздоровчо-спортивних заходів	План проведення заходу
	3. Виробнича діяльність	
3.1.	Проводити заняття в якості асистента вчителя/викладача	
3.2.	Скласти конспекти і самостійно провести 18 занять в навчальних класах/групах з фізичної культури	Конспекти
3.3.	Скласти конспекти і провести 9 занять в навчальних секціях спортивного виховання	Конспекти
3.4.	Підготувати і провести лекції з теоретичного розподілу програми	Текст лекції
3.5.	Ознайомитись з особливістю проведення занять у спеціальних медичних групах	Нотатки
	4. Виховна робота	
4.1	Ознайомитись з плануванням і змістом роботи наставника академічного класу/групи	План роботи на семестр
4.2.	Провести 2-3 години академнаставника	Записи у щоденнику
4.3.	Складання психолого-педагогічної характеристики на учня/студента та клас/групу	Характеристики
	5. Дослідницька робота	
5.1.	Проаналізувати стан фізичного розвитку, підготовленості однієї з академічних груп/класу	Протоколи
5.2.	Провести дослідження в контексті завдань кваліфікаційної роботи	Первинні матеріали

III. Індивідуальні завдання:

- засвоїти основні особливості організаційно-методичного забезпечення НУШ;
- встановлювати взаємозв'язки між теоретичними положеннями, даними експериментальних досліджень та практичної роботи ЗСО та ЗПФО з фізичного вдосконалення учнівської/студентської молоді;

- самостійно спостерігати та аналізувати навчально-виховний процес;
- розробляти конспекти уроків/занять з усіх розділів програми;
- самостійно проводити уроки/навчальні заняття, спортивні змагання, розваги, вечори, свята;
- проводити тестування учнів/студентів щодо розвитку фізичних якостей;
- вести документацію педагогічної практики;
- підготувати звіт про роботу.

IV. Методичні вказівки

1. Підготувати індивідуальний план роботи практиканта, який включає види діяльності, передбачені програмою практики, орієнтовану кількість годин на їх виконання та відмітку про виконання, яку робить методист університету.
2. Скласти конспекти 18 занять з підписом, оцінкою кафедри та фахового керівника.
3. Скласти конспект контрольного заняття з підписом фахового керівника.
4. Проаналізувати стан фізичної підготовленості, фізичної працездатності і соматичного здоров'я учнів/студентів однієї з академічних груп.
5. Ознайомитись з особливостями роботи спортивного клубу навчального закладу.
6. Прийняти участь в організації і проведенні заходів спартакіади ЗСО.
7. Ознайомитись зі станом поза навчальної спортивно-масової роботи у ЗСО або ЗПФО, розробити та провести 4 занять в одній із спортивних секцій.

V. Обов'язки студента та керівника практики

Факультетський керівник практики виконує такі обов'язки:

- перед початком практики перевіряє підготовленість баз практики;
- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед практикою;
- інструктує щодо порядку проходження практики та з техніки безпеки, надає студентам-практикантам необхідні документи (направлення, програма, щоденник, календарний план);
- повідомляє студентів про систему звітності з практики;
- у тісному контакті з безпосереднім керівником практики від вищого навчального закладу забезпечує високу якість реалізації програми;
- контролює забезпечення адекватних умов праці та дотримання студентами норм техніки безпеки;
- контролює виконання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку, ведення старостою підгрупи табеля відвідування студентами бази практики;
- у складі комісії приймає звіти про результати практики;
- подає завідувачу кафедри та у відділ практики університету письмовий звіт із зауваженнями і пропозиціями щодо удосконалення системи педагогічної практики студентів у ЗСО або ЗПФО.

Керівник практики від університету на базі практики здійснює поточний та підсумковий контроль за виконанням окремих розділів і всієї програми практики студентами-практикантами. Веде контроль часу початку та закінчення роботи. Студенти зобов'язані вести щоденник практики, в якому повинна бути відображена інформація про виконання завдань протягом робочого дня, що має відповідати всім пунктам індивідуального плану та кількості годин роботи.

Фаховий керівник робить відмітку в індивідуальному плані практиканта про виконання роботи тільки тоді, коли вона зафіксована у щоденнику.

Студенти при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики одержати від фахового керівника консультації щодо основних напрямків діяльності та оформлення необхідної документації;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати виробниче навантаження (6-8 год., на день) та інші завдання передбачені програмою практики;

- вивчати і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- нести відповідальність за виконану роботу; проявляти активність, бути ініціативним, організованим, дисциплінованим та професійно компетентним;
- в установлений термін подавати на перевірку та затвердження керівника (викладача) необхідну документацію: індивідуальний план, конспекти занять, плани проведення виховних заходів тощо;
- мати охайний зовнішній вигляд та спортивну форму, підпорядковуватись правилам внутрішнього розпорядку, дотримуватись правил етики у стосунках зі студентами, вчителями/викладачами кафедри фізичної культури й обслуговуючим персоналом;
- своєчасно (до 3-х днів після закінчення практики) здати звітну документацію.

VI. ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ПРАКТИКИ

1. Після закінчення педагогічної практики студент подає на захист таку документацію:
2. Характеристику на студента-практиканта за підписом директора школи і затверджену печаткою.
3. Звіт про педагогічну практику затверджений директором школи чи його заступником.
4. Індивідуальний план роботи студента-практиканта.
5. Конспекти уроків – 18
6. Сценарій шкільного спортивно-масового свята в одній із вікових груп, розробленого на народознавчій основі.
7. Конспекти проведення 4 заняття однієї із спортивних секцій в школі.
8. Розробки спортивно-оздоровчих заходів, що проводяться в режимі навчального дня.
9. Психолого-педагогічна характеристика на учня та клас.
10. Матеріали науково-дослідної роботи (порівняльний аналіз рівня фізичної підготовленості учнів тих класів, в яких студент проводив заняття).

Вимоги до звіту

Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального плану.

Загальна і характерна форма звітності студента протягом практики - подання письмового звіту, підписаного і оціненого безпосередньо керівником від бази практики.

Письмовий звіт разом з іншими документами (щоденник, індивідуальний план, характеристика) подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу.

Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального плану, мати розділи з питань охорони праці, висновки і пропозиції, список використаної літератури.

В звіті повинна бути лаконічно і конкретно описана робота, особисто виконана студентом.

Для узагальнення матеріалів, зібраних під час практики і підготовки звіту, студентам в кінці практики відводиться 2-3 дні.

VII. Підведення підсумків практики

Звіт з практики захищається студентом (з диференційованою оцінкою) при комісії, призначеній завідуючим кафедрою. До складу комісії входять фахові керівники практики від ЗВО і по можливості баз практики, викладачі кафедри, які викладали практикантам спеціальні дисципліни.

Комісія приймає захист практики у студентів, оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку студента з підписом викладача-методиста або керівника практики.

Оцінка студента за практику враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії разом з його оцінками за результатами підсумкового контролю.

Студенту, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надано право проходження практики повторно. Студент, який отримав негативну оцінку з практики за висновком комісії, відраховується з університету.

Розподіл балів, які отримують студенти:

Система оцінювання практики

№	Вид контролю	Бали
1	Оцінка фахової підготовки	20
2	Оцінка володіння методикою викладання	20
3	Оцінка методичної роботи	10
4	Оцінка проведення виховних заходів	15
5	Оцінка психолого - педагогічних характеристик	15
6	Оцінка письмового звіту та захисту	10
7	Оцінка індивідуального завдання	10
8	Всього	100

Критерії оцінювання за 100-бальною шкалою:

- *90-100 балів* – Студент вільно володіє навчальним матеріалом; висловлює свої думки; творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань; комунікативні уміння та навички сформовані на високому рівні; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань.
- *70-89 балів* – Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні граматичні помилки у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці; за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдань.
- *50-69 балів* – Студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно; на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків; знайомий з основними поняттями навчального матеріалу; комунікативні уміння та навички сформовані частково; під час відповіді допускаються суттєві граматичні помилки; має елементарні нестійкі навички виконання завдань; планує та виконує частину завдань за допомогою викладача.
- *Менше 50 балів* – У студента не сформовані комунікативні уміння та навички; студент допускає велику кількість граматичних помилок, що ускладнює розуміння; студент не володіє навчальним матеріалом; виконує лише елементарні завдання, потребує постійної допомоги викладача.

Література:

Основна

1. Богданова І.М. Педагогічна інноватика. Одеса. 2010. 148 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології/ І. М. Дичківська. Київ: Академвидав. 2015. Видання третє. 351 с .
3. Ігнатович О. Теоретико-методологічні основи педагогічної інноватики. Навчання і виховання обдарованої дитини: зб. наук. Праць. 2013. Вип. 2. С. 94–104 [Електронний ресурс]. Режим доступу http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2013_2_14.
4. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху /упор. Г.О. Сиротенко. – Полтава. 2016. 124 с.
5. Коляда М. Інноваційні технології в підготовці вчителя сучасної школи: пос. К. 2015. 312 с.
6. Козак Л. В. Сучасні підходи до класифікації педагогічних інновацій. Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матеріали Міжнародної наук. - практ.конфер. (28-29 березня 2012 р.). заг. ред. В.О. Огнев'юка. К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. С. 227-232.
7. Качан О.А. Використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках фізичної культури. Фізичне виховання в сучасній школі. 2013. № 2. С. 21-23.
8. Коновальчук І. І. Інформаційно-комунікаційні технології у сучасних моделях інноваційних освітніх процесів. Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання. Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України, Ун-т менеджменту освіти НАПН України, 2015. Т. 46. № 2. С. 124–131. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/current#.VUWzxPCdccU>
9. Коновальчук І. І. Проектний підхід у реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія : Педагогіка і психологія : [зб. статей]. Ялта: РВВЗ КГУ. 2013. Вип. 38. Ч. 2. С. 119–125.
10. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (схвалена Указом Президента України від 25.06.2013 року №344/2013) [Електронний ресурс]. 2013.
11. Проект Концепції «Нова школа. Простір освітніх можливостей» <http://mon.gov.ua/>
12. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / С.О. Сисоєва; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти пророслих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 320 с.
13. Стратегія розвитку спорту і фізичної активності України до 2032 року.
14. Концепція «Нова українська школа».
15. Закон України «Про загальну середню освіту».
16. «Положення про центр професійного розвитку педагогів» (Міністерство освіти і науки України, 29.07.2020 р.).
17. Наказ Міністерства економіки № 2736 від 23.12.2020 року «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти».
18. Наказ Міністерства освіти і науки України № 194 від 15.02.2021 р. «Про затвердження Рекомендацій щодо стратегічного розвитку фізичної культури учнівської молоді до 2025 року».
19. Наказ Міністерства молоді і спорту та Міністерства охорони здоров'я №603/1608 від 15.07.2020 «Про медичне забезпечення проведення оздоровчих та спортивних заходів»).

Інформаційні інтернет-ресурси

<https://vseosvita.ua>

<https://naurok.com.ua>

<https://www.ed-era.com>

<https://prometheus.org.ua>

<https://imzo.gov.ua>

<https://osvita.diiia.gov.ua>

<http://www.coursera.org>

<http://www.khanacademy.org>

<https://sukhari.com.ua>

<https://vumonline.ua>

Додаткова

1. Кошелева О.О., Скрипченко І.Т. Інноваційні технології в системі фізичного виховання студентів ЗВО: методичні рекомендації. Дніпро: Журфонд, 2021. 46 с.
2. Кошелева О.О. Оптимізація організаційно-методичних умов системи фізичного виховання у закладах вищої освіти. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 - Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. – Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, Дніпро, 2019. 160 с.
3. Москаленко Н.В. Кожедуб Т.Г. Інноваційні підходи до теоретичної підготовки у фізичному вихованні: навч. посіб. Дніпропетровськ: Інновація, 2015. 108 с.
4. Томенко О.А. Теоретико-методологічні основи неспеціальної фізкультурної освіти учнівської молоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. наук з фіз. вихов. і спорту : спец. 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. К., 2012. 37 с.
5. Дубинська О. Я., Н. В.Петренко. Сучасні-фітнес технології у фізичному вихованні учнівської і студентської молоді: проектування, розробка, специфічні особливості: [монографія]. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 566 с.
6. Петренко О. П., Петренко Н. В., Лоза Т. О. Оздоровчі технології пілатесу в професійно-прикладній фізичній підготовці студентів закладів вищої освіти : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2020. 176 с.